

Daňová, Miroslava

[Kučová, Stanislava; Radostová, Šárka, eds. Ad unicum. Antika: antické památky v mobiliárních fondech ve správě NPÚ]

Studia archaeologica Brunensia. 2024, vol. 29, iss. 1, pp. 153-155

ISSN 1805–918X (print); ISSN 2336–4505 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/SAB2024-1-5>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.80456>

License: [CC BY-SA 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/)

Access Date: 17. 09. 2024

Version: 20240823

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Stanislava Kučová – Šárka Radostová (eds.):

Ad unicum. Antika. Antické památky v mobiliárních fondch ve správě Národního památkového ústavu

Národní památkový ústav: Praha 2023. 423 s. ISBN 978-7480-197-7.

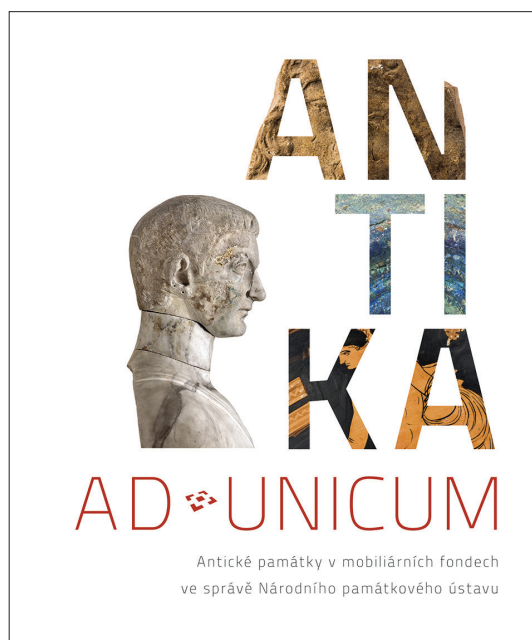
Miroslava Daňová

Recenzovaná publikácia je výstupom, ktorý si želala vidieť už generácia našich predchodcov a na jej vytvorení sa podieľal široký riešiteľský kolektív. *Ad unicum* oboznamuje čitateľov s antickými predmetmi, uchovanými v zbierkach štátnych hradov a zámkov v Čechách, ale zároveň predstavuje novovekú tradíciu zberateľstva v „českých zemích“ na príkladoch spojených s fondom štátnych hradov a zámkov. Proveniencia starých zbierkových predmetov zostáva častokrát neznáma, preto sa bádatelia pri ich určovaní museli opierať o podobné nálezy s lepším nálezovým kontextom, alebo typológia určitých druhov predmetov. Vďaka určitým špecifickým znakom (napr. podpis majstra, tvar, dekorácia) dokázali vedci presnejšie určiť aspoň pôvod niektorých exemplárov. Sledovanie „druhého života“ takýchto predmetov v zbierkových fondoch však na druhej strane dokáže zaujímavým spôsobom obohatiť dejiny stredoveku alebo novoveku. Antické predmety sa tak objavili ako hodnotný prvok významných klenotov, relikvií, šľachtických zbierok, ale aj ako súčasť arizácie majetku či dôkaz intenzívnej komunikácie konkrétnych osôb. Aj z tohto dôvodu je náročné, no zároveň dôležité čo najkomplexnejšie uchopiť problematiku zberateľstva, ktorá dáva antickým predmetom častokrát nový rozmer.

Práve problematike zberateľstva antických pamiatok z fondov štátnych hradov a zámkov je venovaná aj prvá kapitola recenzovanej publikácie. Predstavuje rôzne línie získavania artefaktov, v niektorých prípadoch už od stredoveku, vysvetľuje význam obrodeneckého hnutia v 19. storočí a prepája ich s menami prvých archeológov a bádateľov.

Veľký priestor publikácie je venovaný predmetom z pálenej hliny. Úvodná kapitola je správne zameraná na vysvetlenie nevyhnutnej terminológie či hlavné techniky ich zhotovovania a dekorácie povrchu. Po nej nasleduje trinášť samostatných tematických rôznych skupín predmetov, ktoré sú chronologicky, funkčne, geograficky či technologicky odlišné. Usporiadanie kapitol považujeme za logické vzhľadom na skutočne pestrý zbierkový materiál. Každá z podkapitol začína stručným predstavením a charakteristikou spracovaného celku a nasleduje akýsi rozšírený katalóg doplnený atraktívnou obrazovou prílohou vyobrazených predmetov. K podobnému opisu jednotlivých predmetov pristúpili autori aj pri iných typoch nálezov. Popisy sú prehľadné, jasné a obsahujú aj odkazy na literatúru.

Nasleduje samostatná kapitola venovaná skleneným predmetom, ktoré pochádzajú z obdobia rímskeho cisárstva a zahŕňajú

primárne nádoby, menej dekoratívne prvky a šperk.

Kapitola o kovových predmetoch je asi najrôznorodjšou skupinou. Táto súvisí s pestrosťou zbierok a veľkosťou skúmaných celkov. Autorka recenzie by sa rada pozastavila pri používaní typologických označení pri jednotlivých typoch predmetov. Ak sa niektorí autori rozhodli zakomponovať typologické označenie predmetov do hlavnej charakteristiky predmetu, bolo by vhodné zjednotiť toto v celej publikácii. Existuje typológia kľúčov, lúčok alebo typologické prirovnania v sochárstve. Zakomponovanie typológie až do opisu (viď lampy) pôsobí pre laického čitateľa určite pochopiteľnejšie. Ďalšia otázka sa vynára pri použití jednotlivých typológií. Pri sponách používa autor kapitoly (J. Jílek) rôzne zaužívané typológie, ktoré sa navzájom dopĺňajú, teda nie sú plne kompatibilné. V prípade šperkov sa objavujú pre zaradenie predmetov tiež rôzne typológie, ale tie považuje autorka recenzie za navzájom kompatibilné, a hoci typológia A. Facsády (*Facsády 2009*) nie

je úplná, je v podstate kompatibilná so zaradením H. Guiraud (*Guiraud 1989*).¹ Podkapitola venovaná minciam sa trochu vychýľuje zo schémy používanej pri iných typoch artefaktov a nevyužíva katalógový opis navzájom oddelených artefaktov. Autorka kapitoly usporiadala mince chronologicky a opisuje ich v pútavom texte, vhodne doplnenom o citáty antických autorov. Samostatne sa potom vyjadruje aj k fenoménu zberateľstva antických mincí a ich prítomnosti v konkrétnych štátnych zbierkach.

Kapitola o predmetoch z kameňa zahŕňa rímsku plastiku a glyptiku. Oba druhy umeleckých stvárnení v kameni boli populárne a neprehliadnuteľné pri vytváraní zbierok, preto je výborné, že sa autori kapitoly nesústredili len na interpretáciu predmetov očami Rimanov, ale čitateľ môže sledovať príbehy jednotlivých sôch v novoveku, vďaka usilovnej práci s archívnymi prameňmi. Podkapitola o gemách je nemenej zaujímavá a napriek tomu, že I. Ondřejová pripravila na spracovanie materiálu kvalitný základ, mnohé veci musela autorka dohľadať a spracovať sama. Výzvu určite predstavovali aj početné odtlačky gem, ktoré boli obľúbenou súčasťou zberateľstva v 19. a 20. storočí a možno sa v budúcnosti v českých zbierkach objaví aj odtlačok najväčšej známej antickej a imperiálnej gemy „Grand Camée de France“. Samostatný priestor si oprávnene zaslúži Relikviár Sv. Maura a súbor antických gem, ktorý je jeho ozdobou. Kvalita fotografií je vynikajúca, semtam sa však objaví nejaká, ktorá by možno chcela byť vyobrazená z inej strany (str. 299, Nádoba; str. 301, Orol).

Kapitola o kostených predmetoch je pomerne stručná, zachováva si stručný úvod do problematiky aj encyklopedický prehľad a fotografie jednotlivých predmetov.

Kapitola „Modely antickej architektúry“ predstavuje verejnosti menej známy fenomén zberateľstva miniatúr antických chrámov, častokrát ako cestovateľských suvenírov, ktorý sia

ha až do 18. stor. Kapitola približuje obdobie a podmienky pre vznik týchto pamiatok, predstavuje zaujímavé príklady zo zbierok a v závere pripomína, že mnohé zo suvenírov boli vytvorené z iných, reálnych pamiatok antického sveta.

Posledná samostatná kapitola je venovaná materiálovému prieskumu vybraných antických predmetov. Účel tejto kapitoly je zrejme smerovaný na odbornú verejnosť a bude zaujímavým komparatívnym materiálom aj pre iné štúdie. Publikáciu dopĺňa zoznam použitých skratiek, súpisová tabuľka predmetov (akýsi super stručný katalóg), zoznam vyobrazení, stručná charakteristika *Ad unicum* v anglickom jazyku a zoznam literatúry.

Grafické spracovanie *Ad unicum* je pútavé a atraktívne, hodné témy, ktorú kniha prezen-

tuje. Niektoré artefakty sú známe už z predchádzajúcich publikácií, no iné sú nové, prekvapivé a mimoriadne zaujímavé. Napriek drobným detailom, ktoré postrehla autorka recenzie a v niektorých prípadoch môžu tieto postrehy byť otázkou názoru, je recenzovaná kniha na vysokej odbornej úrovni. Forma aj spôsob písania *Ad unicum* sú atraktívne aj pre širšiu verejnosť. Národní památkový ústav získal touto publikáciou komplexný a reprezentatívny výstup zameraný na dedičstvo antiky v jeho zbierkach. Zostavovateľom a autorskému kolektívu sa (z pohľadu recenzenta) podarilo vytvoriť jedinečné dielo, ktoré je dôstojnou pamiatkou osobností stojacich pri formovaní niekoľkých generácií klasických archeológov v Čechách aj na Slovensku.

- 1) Príklad na str. 228, prsteň označený ako DR01354, je autorkou určený ako Facsády IV/e, ale reálne skôr zodpovedá typu Guiraud 4/a. Široké obrúčky prsteňov tohto typu sa u Facsády vyskytujú najmä na lignitových/gagátových exemplároch, čo je spôsobené charakterom materiálu; pri kove šírka obrúčky u Facsády vyslovene nepresahuje 2–3 mm (*Facsády 2009*, 37).

Bibliografie

Facsády, A. 2009: Aquincumi ékszerek/ Jewellery in Aquincum. Budapest.

Guiraud, H. 1989: Bagues et anneaux à l'époque romaine en Gaule. Gallia 46, 173–211.

Toto dílo lze užit v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>). Uvedené se nevztahuje na díla či prvky (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou v díle užity na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv.

